

ПЕРЕДМОВА

Від самого початку зізнаюся: ще кілька років тому я не читала жодного твору Агати Крісті й не бачила жодної з багатьох екранізацій її романів. Мені траплялися уривки з них, так, але я ніколи не продивлялася від початку до кінця. Сотні разів проходячи повз театр Сент-Мартінз, де вже понад 60 років ставлять виставу «Мишоловка», я виходила на дорогу, щоб обминути чергу на тротуарі. Ім'я Агати Крісті було мені відоме, і тому я гадала, що знаю, про що вона писала: будинки вікаріїв та сільська зелень, східний експрес і Ніл, замиські будинки, обірвані розмови й труп на підлозі. «Убивство!» — верещить хтось, але вбивство насправді править за каталізатор для ігрових насолод від загадки та вдосталь зашифрованих підказок, які можуть розгадати лише випадкові люди, такі як прониклива та гостра на язик стара діва міс Джейн Марпл або бельгійський детектив з екстравагантними вусами Еркюль Пуаро. Це розвага. Затишна. Чудовий приклад особливої англійськості, наповненої ностальгією. Таємницю успішно розкрито, злочинця визначено й статус-кво відновлено. У фіналі все гаразд. Отак я й думала.

А тоді мене попросили прочитати «І не лишилось жодного», щоб екранізувати це для Бі-Бі-Сі, і жорстокість роману приголомшила мене. Десятьох незнайомих запросив на віддалений острів таємничий господар. Архетипні персонажі: лікар, генерал, детектив, суддя, учителька, стара діва, дворецький — наче фігурки для настільної гри. Голос із запису

звинувачує їх у вбивстві та називає імена їхніх жертв. Один за одним персонажі помирають, спосіб їхньої смерті відповідає моторошній дитячій лічилці. Вони шукають убивцю, але ж, окрім них, на острові ні душі. Убивця — один із них. Але хто?

Твір «І не лишилось жодного» співвідноситься з багатьма жанрами: неперевершена «таємниця зачиненої кімнати», психологічний трилер, що лоскоче нерви, кримінологічне дослідження природи вини, портрет психопата... І, попри спалахи їдкої дотепності, твір моторошний. На десятих ізольованих персонажів-параноїків чекає жорстока й нещадна відплата, і не існує пом'якшувальних обставин, немає жодного шансу виблагати помилування та ніде сховатися. Жоден детектив не приїде, щоб інтерпретувати докази, затримати злочинця та відновити порядок, і єдине, що можна вдіяти, — відчайдушно намагатися вижити. Затишність — остання річ у цьому творі. Мене також вразило, що це роман свого часу. Написана й опублікована у 1939 році, коли світ от-от мав вступити в чергову руйнівну війну, ця історія передчувала вже початок хаосу й убивств Другої світової й, одночасно, була разюче сучасною. А ще вона надзвичайно провокаційна.

Після роману «І не лишилось жодного» мене попросили прочитати «Свідок обвинувачення» (для двогодинної екранізації Бі-Бі-Сі). Це історія про секс, гроші, обман, шоу й убивство з найблискучішим поворотом і з перекручуванням фактів. У творі є всі елементи класичного нуару: темні мотиви, загадкова фатальна жінка і, схоже, достойний чоловік, що надто сильно заплутався в павутині. Дія відбувається (як і в багатьох оповіданнях цієї збірки) у надзвичайно розділених 20-х роках минулого століття, епосі запаморочливої гедонічної надмірності, шампанського, коротких жіночих стрижок, шкварчання і трепету джазу для обраних

і гнітючої бідності для більшості. Це світ закопчених пансіонів, затхлих вуличок, заповнених густим холодним туманом, мерехтливих газових ламп і холодного ясного світла зали суду. Над усім цим понуро нависає тінь Першої світової війни з її сейсмічними потрясіннями, крахом стабільності, шрамами та жахами темряви. У телевізійній адаптації Леонард Воул, бідний молодий чоловік, обвинувачений у тому, що спокусив багату й поблажливу Емілі Френч і маніпулював нею, щоб жінка переписала свій заповіт на його користь, а потім убив її, розповідає своєму педантичному адвокату Джону Мейг'ю¹, що він так і не зміг «жодного разу влаштуватися на якусь роботу після служби». Ця подорож є відлунням бойової травми. Уважається, що Ромейн, віденська актриса і єдина людина, яка може свідчити на захист Воула, запустила в цього чоловіка свої кігті, щоб вирватися зі згарища Європи. Вона «небезпечна жінка», на думку Мейг'ю, «дуже небезпечна». Інших варіантів у нього немає

Історія аж кишить слабкими натяками на проступки.

Стосунки між Емілі Френч і Леонардом Воулом, які останній описує як стосунки матері й сина, можна рівнозначно сприйняти і як сексуальні. Дженет, покоївка, настільки охоплена ненавистю та ревнощами, що замислюєшся над стосунками в домі, частиною якого стає Воул. Навіть Мейг'ю зі своїм сухим покашлюванням, пенсне і дотриманням «установленої практики» не захищений від проступків. Зачарований Ромейн до одержимості, він під час її публічного приниження змінив нудну юридичну термінологію на еротичні епітети: її

¹ Персонажа містера Мейгерна з оповідання було перейменовано на містера Мейг'ю для театральної постановки, і пізніше він став Джоном Мейг'ю в телеп'єсі Бі-Бі-Сі. (*Примітка Сарі Фелпс.*)

«досконале тіло», вона «красується та пломеніє, як тропічна квітка». Не можна не помітити, як йому подобається дивитися на крах Ромейн, тоді як решта судової зали засуджує її. Тепер блудниця не така небезпечна. Подальший несподіваний поворот вибухає, як бомба. Закон помиляється. Правосуддя цілком не захищене від помилок, якщо керується емоціями, а ними легко маніпулювати. Схоже, Крісті натякає, що не в правді справа, а в шоу. Шоу — це все.

Творчість Крісті пронизує тема перфомансу й масок, якими прикриваються люди, приховуючи свою суть і свої мотиви. Персонажі роману «І не лишилось жодного» дивляться одне на одного, на знайомі архетипи й із жахом думають, хто ж вони насправді, на що здатні тепер, коли заглянути за фасад багатства, статі, віри та статусу. Те саме можна сказати про персонажів цих оповідань. Усі стосунки: між чоловіками й жінками, між батьками і дітьми, між давніми друзями — сповнені небезпек. «Котедж солов'їв», ідилічний будинок пристрасних молодят, повільно перетворюється на замок Синьої Бороди з молоддю дружиною, що живе в страху перед своїм чоловіком. Переконлива добродушність сімейної атмосфери в «S.O.S.» сповнена загроз. Звичайні предмети і щоденні ритуали поблискують злістю. Доброта й людська доброчесність не захистять — радше визначать вас як вразливу та легку здобич. В одній із найжорстокіших історій, «Таємниця блакитної вази», життєрадісний юнак, пристрасний гольфіст, повільно доходить до божевілля й галюцинацій, бо вважає, що чув безпомічний жіночий викрик «Убивають!». Він зустрічає людей, сподіваючись, що вони допоможуть, але ті натомість самі є творцями його відчаю й порушеного порядку. У «Червоному сигналі» один із персонажів зауважує, що «чоловік [...] чи жінка, повністю нормальні на перший погляд, насправді

можуть стати джерелом небезпеки для громади». Іншими словами, не довіряйте нікому. Жодній душі. Ви не знаєте, хто вони насправді.

«Повністю нормальні». Ваші сусіди. Люди, яких бачите щодня. Ваша сім'я. Жінка, що сидить поруч у потязі. На вигляд вони такі ж, як і ви. Так само розмовляють. Не мають зауваг. Вони такі ж, як усі, але можуть змінитися будь-якої миті, і ви не знаєте коли. А вони оцінюють вас, щоб зрозуміти, що можуть здобути, і спланувати, як із цим утекти.

У творах мене вражає те всюдисуще нудотне напруження, параноя і ледь стримуване насилля. Як детективні історії, вони повинні бути напружені й обрамлені жорстокістю, але тут відбувається ще дещо. Усі письменники вбирають у себе занепокоєність свого часу — тут нічого не вдієш, але найкращим романам та оповіданням Агати Крісті надає актуальної злободенності те, як авторка тримає руку на пульсі свого часу й визначає його ниткоподібну тривожність і гарячковість. Англійськість розібрана до дрібниць. Безсумнівні факти руйнуються. Статус-кво не відновлено, у фіналі не буде все добре. Віра, закон, статус, привілеї та професія — невмілі маскування, які не захистять від хижаків, що посміхаються вам, від пролитої крові та втрачених життів. Ми всі здатні на жажливі речі. Небезпека скрізь. Ви не знаєте, хто є хто насправді, чи безпечний коктейль, який вам запропонували, чи не могли ті, хто розглядає ваше життя як рівноцінний обмін на свої амбіції, використати свічник, який вони полірують, як зброю... Ви просто не знаєте. Тож не довіряйте нікому. Навіть собі...

Тому що хижакком можете бути й ви.

СВІДОК ОБВИНУВАННЯ

Містер Мейгерн поправив своє пенсне та прокашлявся властивим йому сухим кашлем. Опісля знову подивився на людину, що сиділа навпроти й була звинувачена в навмисному вбивстві.

Містер Мейгерн був невеличким чоловічком, у певному сенсі педантичним, охайно, щоб не сказати виключно одягненим, із парою гострих, проникливих сірих очей. Геть не дурень. Насправді репутація містера Мейгерна як адвоката була дуже високою. Із клієнтом він розмовляв по-діловому, хоча й із нотками співчуття.

— Я хотів би ще раз наголосити, що ви в смертельній небезпеці, тому необхідно бути повністю відвертим.

Леонард Воул, що якось здивовано розглядав глуху стіну перед собою, перевів погляд на адвоката.

— Я знаю, — сказав він розпачливо. — Ви постійно це повторюєте. Але я, напевно, і досі не зрозумів, що мене звинувачено у вбивстві. У вбивстві! Ще й такому підлому!

Містер Мейгерн був практичним беземоційним чоловіком. Він ще раз відкашлявся, зняв пенсне, ретельно протер і знову надягнув на ніс. А тоді промовив:

— Так, так, так. Тепер, мій любий містере Воул, ми зробимо все можливе, щоб витягти вас. І ми не програємо... ми не програємо. Але я повинен знати всі факти. Я мушу розуміти, наскільки серйозні свідчення проти вас. А тоді визначимо найкращу лінію захисту.

Молодий чоловік і досі дивився на нього тим же приголомшено-розпачливим поглядом. Містеру Мейгерну справа здавалася досить безнадійною, а провина ув'язненого беззаперечною. Але тепер — уперше — він засумнівався.

— Ви думаєте, що я винен, — тихо сказав Леонард Воул. — Але Бог мені свідок, що це не так! Усе свідчить проти мене. Я почуваюся, наче в сітці: вона довкола, куди б я не повернувся, і дедалі більше й більше обплутує мене. Але я цього не робив, містере Мейгерне, я не робив цього!

У такій ситуації будь-який чоловік наполягатиме на своїй невинності. Це містер Мейгерн знав напевне. Та попри все, він таки був вражений. Можливо, зрештою, Леонард Воул невинний.

— Ви маєте рацію, містере Воул, — серйозно сказав адвокат. — Усе свідчить проти вас. Проте вірю вашим запевненням. А тепер перейдімо до фактів. Я хочу, щоб ви розповіли мені своїми словами про те, як познайомилися з міс Емілі Френч.

— Це трапилось одного дня на Оксфорд-стрит. Я побачив старшу пані, яка переходила дорогу. Вона несла купу пакунків. Раптом посеред дороги впустила їх, нахилилася, щоби підібрати, але, побачивши, що на неї мчить автобус, ледве встигла добігти до тротуару, розгублена й ошелешена юрбою, що кричала на неї. Я зібрав пакунки, вітер, як міг, їх від бруду, на одному з них перев'язав шворку і повернув усе власниці.

— То виходить, ви врятували їй життя?

— О ні, звісно, ні. Я всього лише був увічливим. Пані надзвичайно тепло дякувала мені й щось сказала про те, що мої манери зовсім не такі, як у більшості молодих людей, — точних слів не пам'ятаю. Я підняв капелюха на знак

прощання й пішов собі далі. Навіть не думав, що колись іще раз побачу її. Але життя сповнене сюрпризів. Того ж вечора я зустрів її на вечірці в будинку друга. Вона одразу впізнала мене й попросила, щоб мене відрекомендували. Отоді я й дізнався, що це міс Емілі Френч і живе вона у Криклвуді. Ми трохи поговорили. Здогадуюся, що вона належала до тих старших пані, які раптово переймаються несамовитою симпатією до людей. Я сподобався їй через те, що вчинив так, як і будь-хто в такій ситуації. Прощаючись, жінка щиро потисла мені руку й попросила відвідати її. Я, звісно, відповів, що з радістю зроблю це, і вона змусила мене назвати дату візиту. Чесно кажучи, у мене не було особливого бажання йти, але відмова видавалася грубістю, тому я пообіцяв прийти наступної суботи. Коли міс Френч пішла, я дещо дізнався про неї від друзів. Вона багата й ексцентрична, живе сама, з покоївкою, у неї не менше ніж вісім кішок.

— Отже, — сказав містер Мейгерн, — про її багатство ви дізналися ще тоді?

— Якщо ви думаєте, що я розпитував... — схвильовано почав Леонард Воул, але містер Мейгерн зупинив його жестом.

— Я повинен дивитися на справу так, як її представить інша сторона. Звичайний спостерігач не зауважив би, що міс Френч багатійка. Жила вона скромно, майже вбого. Якби вам не сказали протилежне, найімовірніше, ви б розцінювали її становище як скрутне. Хто саме сказав вам, що вона заможна?

— Мій друг, Джордж Гарві, у будинку якого відбулася вечірка.

— А чи може він пригадати це?

— Справді, не знаю. Адже минуло стільки часу.

— Отож бо й воно, містере Воул. Але, бачте, першочергова мета сторони обвинувачення — довести, що ваше фінансове становище в той час перебувало на міліні. Це ж правда?

Леонард Воул почервонів.

— Так, — прошепотів він. — У той час мене переслідували невдачі.

— Отож бо й воно, — знову повторив містер Мейгерн. — І от, як я сказав, будучи на міліні, ви зустрічаєтеся з багатою старою панянкою і старанно намагаєтеся потоваришувати з нею. Якщо ми змогли б сказати, що ви не знали про її багатство й відвідували даму тільки через душевну доброту...

— Так і було!

— Нехай. Я не сумніваюся в цьому, просто намагаюся подивитися на це з погляду іншої сторони. Багато залежить від пам'яті містера Гарві. Згадає він свою розмову чи ні? А може, адвокат його зіб'є з пантелику, переконавши, що та розмова відбулася пізніше?

Леонард Воул на якийсь час задумався. Нарешті заговорив, досить рівно, але його обличчя ще більше сплотніло.

— Я не думаю, що ця лінія оборони була б ефективною, містере Мейгерн. Дехто з присутніх чув цю репліку, ще й підтрунювали, що я підкорив серце старої багатой пані.

Адвокат намагався приховати розчарування, махнувши рукою.

— Шкода, — сказав він. — Але спасибі за ваші відверті слова, містере Воул. Ви щойно підказали мені дещо. Ваше судження дуже розумне. Наполягати на лінії захисту, яку запропонував я, може бути просто катастрофою. Маємо

відмовитися від цього. Ви познайомилися з міс Френч, відвідали її, знайомство продовжувалося. Нам потрібна зрозуміла причина цієї дружби. Чому ви, красивий молодий тридцятидворічний чоловік, що захоплюється спортом, популярний серед друзів, присвячуєте так багато часу старшій жінці, з якою вас навряд чи щось поєднує?

Леонард Воул нервово стиснув руки.

— Я не можу... справді не можу пояснити вам. Після першого візиту вона наполягала, щоб я знову відвідав її, сказала, що така самотня й нещасна. Мені було важко їй відмовити. Вона так відверто показувала мені свою ніжність і симпатію, що я почувався дуже ніяково. Бачте, містере Мейгерн, натура в мене досить слабка, я пливу за течією. Я належу до тих людей, які не можуть сказати «ні». І, вірите чи ні, але після третього або четвертого візиту я відчув, що вона мені справді подобається. Моя мати померла, коли я був малим, мене виховала тітка, але й та померла, коли мені й п'ятнадцяти не було. Якби я сказав вам, що мені й справді подобалися її материнська турбота й ніжність, гадаю, ви б просто розсміялися.

Містер Мейгерн не сміявся. Натомість знову зняв і протер пенсне — ознака того, що він серйозно задумався.

— Я приймаю ваше пояснення, містере Воул, — сказав нарешті адвокат. — Гадаю, психологічно це виправдано. А от чи погодяться зі мною присяжні — важко сказати. Будь ласка, продовжуйте свою розповідь. Коли вперше міс Френч попросила вас розібратися зі своїми фінансами?

— Після третього, можливо, четвертого візиту. Вона не мала жодного уявлення про ведення бізнесу і непокоїлася про деякі інвестиції.

Містер Мейгерн різко подивилася на клієнта.

— Обережніше, містере Воул. Її покоївка, Дженет Маккензі, стверджує, що господиня добре розумілась у фінансах і сама керувала справами, її слова підтверджують і банкіри.

— Тут я нічим не допоможу, — серйозно сказав Воул. — Мені вона казала протилежне.

Містер Мейгерн мовчки спостерігав за клієнтом. Попри те що він не збирався сказати це вголос, його віра в невинність Леонарда Воула зміцніла. Він знав дещо про спосіб мислення літніх пані. Він уявив міс Френч, зачаровану гарним молодим чоловіком, яка шукає привід, щоб змусити його навідувати її. Немає нічого певнішого, ніж зізнатись у своєму невігластві у фінансових питаннях, а потім благодати його допомогти в грошових справах.

Вона була досить мудрою жінкою, щоб розуміти, що будь-якому чоловікові подобається, коли йому лестять, визнаючи його вищість. Леонарду Воулу лестили. Можливо, міс Френч навіть була не проти показати молодому чоловіку, що вона багачка. Емілі Френч була жінкою із сильним характером, готовою платити високу ціну за те, чого хотіла. Усе це швидко промайнуло в голові містера Мейгерна, але він і знаку не подав, натомість поставив наступне запитання.

— Отож, ви керували її справами на її ж прохання?

— Так.

— Містере Воуле, — сказав адвокат, — тепер я поставлю дуже важливе запитання, на яке мушу почути правдиву відповідь. Ви були на міліні. Ви мали доступ до справ старшої жінки, яка, згідно з її словами, майже не розумілася в грошових питаннях. Ви колись чи якимось чином використовували фонди, якими керували, задля власної користі? Ви здійснювали якісь операції, щоб отримати матеріальну вигоду, яка не мала б вийти на світ Божий? — Він зупинив Воула, перш ніж

той устиг відповісти. — Добре подумайте перед відповіддю. Маємо два шляхи. Ми можемо покладатися на вашу кришталеву чесність у веденні її справ, показавши малоймовірність того, що ви скоїли вбивство, адже могли б отримати її гроші набагато простішим способом. Та, з іншого боку, якщо у ваших операціях є щось незаконне, про що може дізнатися сторона обвинувачення, і, уявімо найгірше, можна довести, що ви якось ошукували стару жінку, тоді ми повинні дотримуватися лінії, що мотиву вбивства не було, адже пані забезпечувала вам вигідне джерело прибутку. Різницю відчуваєте. Тепер, благаю, добре подумайте перед відповіддю.

Але Леонард Воул не зволікав з відповіддю.

— Я вів справи міс Френч на сто відсотків чесно. Я завжди діяв у її інтересах і робив для цього все можливе. Так стверджуватиме кожен, хто вивчатиме це питання.

— Дякую, — сказав пан Мейґерн. — Для мене це велике полегшення. Мушу визнати, що ви надто розумні, щоб брехати мені в цьому питанні.

— Звісно, — серйозно сказав Воул, — найсильніший аргумент на мою користь — це відсутність мотиву. Припустімо, що я намагався підтримувати знайомство з багатою старою пані, сподіваючись дістати трохи грошень — гадаю, до цього ви й вели, — тож її смерть руйнує всі мої плани.

Адвокат пильно глянув на нього. Тоді підсвідомо повільно повторив свою процедуру з пенсне. І, тільки добре начепивши його на носа, сказав:

— То вам не відомо, містере Воул, що міс Френч залишила заповіт, у якому ви зазначені як головний спадкоємець.

— Що? — ув'язнений скочив на ноги. Його збентеження було очевидним і природним. — Боже мій! Що ви кажете? Вона залишила гроші мені?

Містер Мейгерн повільно кивнув. Воул знову сів і закрив обличчя руками.

— Ви вдаєте, що нічого не знали про заповіт?

— Удаю? Я не прикидаюся. Я нічого про це не знав.

— А що скажете, якщо я повідомлю вам, що покоївка Дженет Маккензі клянеться, що ви *знали* про це? Що її хазяйка недвозначно розповіла їй, що консультувалася з вами в цій справі й розповіла про свої наміри?

— Що скажу? Що Дженет бреше! Ні, я надто різко висловився. Дженет — старша жінка. Вона була вірна своїй господині, як сторожовий пес. Я їй не подобався. Вона заздрісна й підозрілива. Я б сказав, що міс Френч звирилася Дженет у своїх намірах, а покоївка або неправильно зрозуміла її слова, або просто була переконана, що саме я їй умовив стареньку зробити це. Здається мені, що тепер вона й сама вірить, що міс Френч справді розповіла їй це.

— Ви ж не думаете, що вона настільки вас недолюблює, що може свідомо про таке брехати?

Здавалося, це вразило, навіть приголомшило Леонарда Воула.

— Ні, це неможливо. Навіщо їй це робити?

— Не знаю, — сказав задумливо містер Мейгерн. — Але, мабуть, вона має на вас зуб.

Бідолашний молодий чоловік розпачливо застогнав.

— Я починаю розуміти, — прошепотів він. — Як жахливо. Я підлестився до неї — адже це так подадуть? — переконав її змінити заповіт, залишити мені свої гроші, а потому прийшов до неї вночі, коли нікого більше не було, і... наступного дня її знайшли мертвою. Боже мій, це жорстоко!

— Ви помиляєтеся, кажучи, що в будинку нікого не було, — сказав містер Мейгерн. — Дженет, як ви пригадуєте,

збиралася кудись піти ввечері. Вона й пішла, та повернулася приблизно о пів на десяту, щоб узяти викрійку рукава блузки, яку обіцяла подрузі. Увійшла через задні двері, піднялася нагору, узяла викрійку й знову пішла. У вітальні жінка чула голоси, і хоча не могла розібрати слів, однак присягається, що один з голосів належав міс Френч, а другий був чоловічий.

— О пів на десяту, — задумливо повторив Леонард Воул. — О пів на десяту... — Він скочив на ноги. — Тоді я врятований... врятований!

— Що ви маєте на увазі під «врятований»? — вражено вигукнув містер Мейгерн.

— До дев'ятої тридцяти я вже повернувся додому! Моя дружина це підтвердить. Я залишив міс Френч за п'ять дев'ята й о дев'ятій двадцять уже повернувся додому. Там мене чекала дружина. О, слава Богу, слава Богу! І благослови, Боже, викрійку рукава Дженет Маккензі!

У пориві емоцій він не помітив, що похмурий вираз обличчя адвоката не змінився. Але слова останнього змусили Воула добряче гепнутися з небес на землю.

— І хто ж тоді, думаєте, убив міс Френч?

— Звісно ж, злодій, як і вважали від самого початку. Пам'ятаєте, вікно було виламане. Старенька померла від удару ломом, який знайшли поряд з тілом. Декілька предметів зникло. Якби не безглузді підозри Дженет та її неприязнь до мене, поліція не зійшла б із правильного шляху.

— Навряд чи це він, містере Воул, — сказав адвокат. — Зниклі речі — дрібнички, не варті уваги, які винесли для замилювання очей. А подряпини від злому вікна були непереконливі. Крім того, подумайте про себе. Кажете, що о пів на десяту в будинку вас не було. Хто ж тоді говорив з міс

Френч у вітальні? Важко повірити, що вона ніжно теревенила з грабіжником.

— Ні, — сказав Воул. — Ні... — здавалося, що він збентежений і розгублений. — Але, — продовжив чоловік, знов оживившись, — принаймні мене можна виключити. У мене є *алібі*. Вам треба негайно зустрітися з моєю дружиною, Ромейн.

— Звичайно, — погодився адвокат. — Я б уже зустрівся із місіс Воул, але її немає відтоді, як вас заарештували. Я телеграфував у Шотландію й дізнався, що вона повертається сьогодні ввечері. Я збираюся відвідати її, щойно вийду звідси.

Воул кивнув з виразом глибокого задоволення.

— Так, Ромейн усе розповість вам. Боже мій! Який щасливий випадок.

— Перепрошую, містере Воул, але ви дуже кохаєте свою дружину?

— Звичайно.

— А вона вас?

— Ромейн віддана мені. Заради мене вона піде на все на світі.

Він сказав це з таким ентузіазмом, що адвокат трохи занепав духом. Свідчення люблячої дружини — чи матиме це якусь цінність?

— Хтось іще бачив вас о дев'ятій двадцять? Наприклад, покоївка?

— У нас немає покоївки.

— Може, ви зустріли когось на вулиці дорогою додому?

— Нікого знайомого. Частина шляху я їхав автобусом. Можливо, кондуктор пам'ятає.

Містер Мейгерн підозріливо похитав головою.

— То немає нікого, хто міг би підтвердити свідчення вашої дружини?

— Ні, але це необов'язково, чи не так?

— Боюся навіть сказати, — квапливо промовив містер Мейгерн. — І ще одна річ. Міс Френч знала, що ви одружений чоловік?

— Так.

— Але ви ніколи не знайомили її зі своєю дружиною. Чому?

Уперше відповідь Леонарда Воула була із затримкою та непевна.

— Ну... не знаю.

— Дженет Маккензі каже, що її господиня вірила, що ви холостяк, і подумувала одружитися з вами в майбутньому.

Воул розсміявся.

— Безглуздя! Між нами сорок років різниці.

— Таке буває, — сказав адвокат сухо. — Факт залишається фактом. Ваша дружина ніколи не зустрічалася з міс Френч.

— Ні... — знову напруження в голосі.

— Дозвольте сказати, — продовжив адвокат, — що я не можу зрозуміти вашу позицію в цьому питанні.

Воул почервонів, завагався, а тоді зізнався:

— Скажу відверто. Як вам відомо, у мене було скрутно з грошима. Я сподівався, що міс Френч позичить мені трохи грошенят. Я їй подобався, але вона не цікавилася тим, як молода пара ледь зводить кінці з кінцями. Від самого початку я зрозумів, що вона сприйняла як аксіому те, що ми з Ромейн не ладимо й живемо окремо. Містере Мейгерн, мені були дуже потрібні гроші, задля дружини. Я нічого не сказав, дозволяючи старенькій думати, як їй подобалося.

Вона вела мову про те, щоб усиновити мене. Мови про шлюб ніколи не було — це, певне, просто бурхлива уява Дженет.

— Це все?

— Так, це все.

Чи пролунала у словах тінь сумніву? Адвокат гадав, що так. Він устав і протягнув руку.

— До побачення, містере Воул.

Він подивився на змарнілого молодого чоловіка й раптом імпульсивно сказав:

— Попри те що низка фактів проти вас, я вірю у вашу невинність. Сподіваюся, що зможу це довести та повністю зняти з вас підозри.

Воул посміхнувся.

— Побачите, що з алібі все гаразд, — весело сказав він.

І цього разу Воул не помітив, що адвокат не відповів на його репліку.

— Багато в чому це залежить від свідчень Дженет Маккензі, — сказав містер Мейгерн. — Вона ненавидить вас. Цього не приховаєш.

— Чого б це їй ненавидіти мене? — запротестував юнак. Виходячи, містер Мейгерн тільки похитав головою.

— А тепер до місіс Воул, — мовив він про себе.

Його дуже турбувало те, як усе йде.

Воул жив із дружиною в скромному старому будиночку неподалік від Паддінгтон Грін. До цього дому й попрямував містер Мейгерн.

Подзвонив — і кремезна нечепурна жінка, мабуть, прибиральниця, відчинила йому двері.

— Місіс Воул уже повернулася?

— Годину тому. Але не знаю, чи вона вас прийме.